

Predikanten som man och make

Vissa teologiska frågor väcker större diskussioner än andra, och frågan om huruvida män och kvinnor har samma eller något olika uppgifter i familj och församling är en av de mer omstridda. Nästan allt fokus i den diskussionen hamnar på kvinnan och vad hon eventuellt får och inte får göra, och bara i undantagsfall talar man om mannens uppgifter.

På ELMs predikantdag 15–16 mars 2024 höll ELMs missionsledare, Daniel Ringdahl, ett föredrag som handlade just om vad det innebär att vara predikant och man. Det publiceras här i något bearbetad form.

PREDIKANT OCH MAN

Det finns många saker som förenar ELMs predikanter, men ett grundläggande faktum om oss är att vi alla är män. Vissa är gifta, andra inte; vissa är unga och andra gamla; vissa är nya i uppgiften och andra har en livslång erfarenhet; men vi är alla män. Jag vill ta det som utgångspunkt och reflektera över vad det innebär att vara man och predikant. Jag kommer i huvudsak att utgå från Efesierbrevets femte kapitel, eftersom Paulus målar upp en så storslagen vision i det kapitlet. Jag kommer i huvudsak tala om oss som är gifta, men (1) du som inte är gift ännu har fortfarande mycket att hämta från verserna, och (2) jag kommer att göra tillämpningar av texten som gäller för alla män.

”Underordna er varandra i vördnad för Kristus. Ni hustrur, underordna er era män så som ni underordnar er Herren. En man är nämligen sin hustrus huvud, liksom Kristus är församlingens huvud och själv Frälsare för sin kropp. Så som församlingen underordnar sig Kristus, så ska kvinnorna i allt underordna sig sina män.

Ni män, älska era hustrur, så som Kristus har älskat församlingen och offrat sig för den. Han gjorde det för att helga den, sedan han renat den med vattnets bad i kraft av ordet, och föra fram församlingen inför sig i härlighet, utan fläck eller skrynkla eller annat sådant. Helig och fläckfri skulle den vara.

På samma sätt är männen skyldiga att älska sina hustrur som sina egna kroppar. Den som älskar sin hustru älskar sig själv. Ingen har någonsin hatat sin egen kropp, utan man ger den näring och sköter om den. Så gör också Kristus med församlingen, eftersom vi är delar i hans kropp. Därför ska en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de två ska bli ett kött. Denna hemlighet är stor – jag talar om Kristus och församlingen. Men vad er angår ska var och en älska sin hustru som sig själv, och hustrun ska visa respekt för sin man” (Ef. 5:21–33).

*Hur har
Kristus älskat
församlingen?*

Det är en allmän kallelse till alla kristna att "underordna sig varandra i vördnad för Kristus" (v. 21), men sedan gör Paulus två olika tillämpningar av detta, en för hustrun och en för mannen. Vad innebär detta för oss män? När vi gräver djupare i frågan kan vi se en utmanande men alldeles strålande tanke för hur vi ska förhålla oss till varandra.

ATT ÄLSKA SOM KRISTUS

Vad Paulus säger är att omgivningen ska kunna se Kristi kärlek till församlingen i hur vi behandlar vår hustru. Några av oss har kanske i en predikan om kristen enhet kommenterat Johannes 17:21: "Jag ber att de alla ska vara ett, och att de ska vara i oss liksom du, Far, är i mig och jag i dig. Då ska världen tro att du har sänt mig", och funderat över hur människors tro beror av vår enhet. Men hur ofta reflekterar vi över hur relationen till vår hustru ska kunna återspegla Kristi kärlek till församlingen? Men det är ju det Paulus säger, och jag tror inte att förmaningen är tidsbetingad. Det *är* meningen att vi ska kunna återspegla Kristus i vår relation till hustrun, och det kommer att gälla så länge Kristus är "församlingens huvud och själv Frälsare för sin kropp" (v. 23).

Vad är då min kallelse och uppgift i relation till min hustru? Ja, svaret på den frågan är detsamma som svaret på frågan: hur har Kristus älskat församlingen? Och här får vi en vision som vi aldrig någonsin kommer att bli färdiga med. Kallelsen "att underordna sig" kan man trots allt förenkla och likna vid ett svart-vitt förhållande: antingen underordnar man sig eller inte; men att "älska som Kristus" är inte ett antingen – eller. Jag kommer aldrig att bli färdig i den uppgiften, och det finns ingen bortre gräns där jag kan

säga "nu har jag gjort mitt", och det finns något strålande i det.

Utifrån Ef. 5:25–33 väljer jag att fokusera på tre teman eller karaktärsdrag som ska utmärka oss och vittna om Kristus: (1) Trofasthet, (2) Självuppooffring, (3) Helgelse.

1. Trofasthet

När Gud själv beskriver sin karaktär repeterar han temat: "Herren! Herren! – en barmhärtig och nådig Gud, sen till vrede och stor i nåd och sanning. Han bevarar nåd mot tusenden och förlåter brott, synd och skuld, men låter ingen bli ostraffad utan låter straffet för fädernas missgärning drabba barn och barnbarn till tredje och fjärde led" (2 Mos. 24:6–7). Och Salomo säger om Herren: "Det finns ingen Gud som du, varken uppe i himlen eller nere på jorden, du som *håller förbundet* och bevarar nåd mot dina tjänare när de vandrar inför dig av hela sitt hjärta" (1 Kung. 8:23).

Guds kärlek tar sig uttryck i hans förbundstrohet. Han ingick ett förbund, med Adam, och sedan med Abraham, Isak, Jakob och Mose, och han har förnyat det genom historien. Gud har varit trofast mot sitt förbund. Psaltaren är full av exempel på hur Gud beskrivs som trofast, men även i profetlitteraturen är temat återkommande.¹ Vi människor däremot är *inte* trofasta. Vi är de mest nyckfulla varelser som finns och i Bibeln är kontrasten svart-vit mellan Guds förbundstrohet och vår otrohet.

Genom historien tecknar Bibeln en entydig bild av Gud som den trofaste och pålitlige, och människan som svekfull, trolös och syndig, och förbundstroheten når sitt klimax i Kristus: "Välsignad är Herren, Israels Gud, som har besökt och återlöst sitt

*Hans kärlek häpnadsväckande just eftersom vi är
”ett trotsigt folk, som vandrar den väg som inte är god”.*

folk!” ... ”Han har visat barmhärtighet mot våra fäder och tänkt på sitt heliga förbund, den ed han gav vår fader Abraham” (Luk. 1:68, 72–73). Orden är Sakarias, Johannes döparens far.

Detta innebär att vår relation till vår hustru ska genomsyras av en omutlig, obrottslig lojalitet och trofasthet. Här är tre tillämpningar.

Det ska synas i **hur vi prioriterar familjen**. Män är generellt sett mer utåtriktade och bekräftar gärna sitt värde genom vad de uträttar. Arbete och uppdrag får lätt företräde i våra liv, och vi har inte samma biologiska koppling till barnet/barnen som gör att det känns fel i kroppen att resa hemifrån i jobb eller under fritid. Det här gäller givetvis inte alla män, men många. När vår kallelse dessutom gäller tjänst i Guds rike går det alltid att motivera arbete med att det är en tjänst för Gud. Men vi vet ju att det är

många familjer som har blivit lidande av att pappa har varit borta för mycket. Guds förbundstrohet lär oss att vår första prioritet i livet alltid måste vara familjen. Vi har avgett ett löfte vid vår vigsel om att älska och vörda vår hustru, och det måste ta sig konkreta uttryck i vår vardag.

Det betyder givetvis inte att vi inte får eller ska ta på oss uppgifter och ge oss helhjärtat till dem, men det betyder åtminstone att vi inte kan ta på oss eller utföra uppgifter så att vår familj tvivlar på var vår lojalitet ligger. I detta ligger också att vi tar ansvar. Som vuxen man kan jag inte längre bete mig som ett barn och lämna allt ansvar för hem, barn och omsorger till min fru. Vi har fått ett gemensamt ansvar för hus och hem och delar auktoriteten inför barnen. Jag måste ta mitt ansvar och visa min trofasthet också på det sättet. Kan min hustru säga: ”Jag är helt trygg med att allt han gör, det gör han

för vår familjs bästa. I alla hans val och prioriteringar visar han att han älskar, och tar ansvar för, mig och vår familj med samma trofasthet som Gud har älskat sitt folk med.” Och kan min omgivning se den lojaliteten?

Det visar sig också i **hur vi talar om vår hustru** inför andra. Nu minns jag inte var jag hörde det, men det har sagts att Luther har haft en viss betydelse för det romantiska äktenskapet för han talade så väl om sin älskade Kätthe. Han hade den största respekt för hennes kunnande, och så är även vi kallade att visa vår hustru all respekt och kärlek också offentligt. Det betyder inte att man måste pussas offentligt, men det är ofta hennes hemarbete som gör det möjligt för mig att förbereda predikan och att åka iväg för att predika. Även om hon följer med så är det fortfarande hon som får ta hand om eventuella barn för att jag ska kunna koncentrera mig på mitt framförande. För det, och för så mycket annat, är hon värd all min respekt, uppskattning och kärlek. Vi är ett lag där bådas insats är nödvändig för att det ska fungera, och hon måste få känna och höra att hon är en spelare att räkna med.

Den tredje tillämpningen är den som tar sig uttryck i **tålmod och mildhet**. Det är inte så lätt för två självständiga individer att smälta samman och bli ett i själ och hjärta. Det är många känslor, viljor och önskningar som ska hanteras i ett äktenskap med bibehållen respekt och kärlek. På populationsnivå fungerar män och kvinnor rätt olika i känslor och tankar, och det krävs mycket tålmod för att hantera det. När man är trött efter arbetet, stressad inför predikan, barnen trillskas och sätter sig på tvären, och hustrun kommenterar ett karaktärsfel – då är det inte så lätt att förkroppsliga tålmod och mild-

het. Men livet är sådant, och livet tillsammans med andra människor *är* påfrestande, men också i de relationerna är jag kallad till trofasthet. Jag är inte kallad att älska bara när det känns lätt och lustigt, utan ännu mer när det är svårt och motigt. Det är ju i prövningarna som kärleken och lojaliteten verkligen provas, och så är det ju också i förhållande till Gud, eller hur? Hans kärlek hade väl inte varit så anmärkningsvärd om vi hade varit fullkomliga och alltigenom älskvärda. Hans kärlek är ju så häpnadsväckande just eftersom vi är ”ett trotsigt folk, som vandrar den väg som inte är god, som följer sina egna tankar, ett folk som ständigt kränker mig rakt i ansiktet” (Jes. 65:2–3).

Och om du inte är gift behöver du ändå be Gud utveckla en karaktär i dig som återspeglar trofasthet och lojalitet. Du ska vara omutligt lojal i din vänskap och prioritera den. Man ska kunna ge dig förtroende och ansvar och lita på att du fullgör dina åtaganden. Man måste kunna lita på att du är ärlig och respektfull i dina relationer. Du talar inte illa om andra utan visar respekt och uppskattning för människor i din närhet som gör det möjligt för dig att tjäna i de uppgifter du har fått. Även om du inte delar hem med en kvinna, och givetvis inte relaterar till andra kvinnor som om de vore din hustru, har du i allmänhet ett visst övertag åtminstone med tanke på din styrka. Det finns ju en anledning till att kvinnor i allmänhet ser sig mer över axeln kvällstid och utomhus än vad män gör, och du ska möta varje kvinna med mildhet och respekt. Kvinnor ska kunna känna sig trygga, värdefulla och respekterade i din närvaro. Och du ska bemöta barn med tålmod och mildhet.

Detta är bara några av alla sätt genom vilka vi i våra relationer kan återspegla Guds trofasthet och Kristi kärlek till församlingen.

2. Självuppooffring

Det andra karaktärsdraget jag vill lyfta fram, som återspeglar något av Kristi kärlek, är "självuppooffring". Om det är plågsamt att förkroppsliga lojalitet i vardagen, så är det rena korsfästelsen att gestalta självuppooffring. Men det är vad vi är kallade till. Paulus förmanar mannen att älska sin hustru "så som Kristus har älskat församlingen och offrat sig för den" (v. 25). Det här är inte symboliskt eller retoriskt menat, för Jesu offerdöd i Jerusalem var inte metaforisk.

Guds förbundstrohet visade sig ju tydligast i att han gav sitt liv för oss, och på liknande sätt är också vi män kallade att offra oss själva för våra hustrur och ge vårt liv för henne – både symboliskt och bokstavligt. Låt mig åter ge tre exempel på hur denna självuppooffring kan ta sig uttryck.

För det första handlar det om att **skydda min familj**. Den självuppooffrande kärleken kan inte reduceras till ett macho-ideal, absolut inte, men det går heller inte att bortse från den fysiska aspekten. Vad är det egentligen Jesus gör genom sin korsdöd? Jo, han dör ju i vårt ställe, han tar helvetets straff i vårt ställe, han bär våra sjukdomar i vårt ställe osv., för att vi ska slippa. Han ställer sig mellan oss och helvetet och säger: "Hit, men inte längre, du får ta mig men inte dem", eller som Jesus själv uttryckte det i Getsemane: "Om det är mig ni söker, så låt de andra gå!" (Joh. 18:8). Det är svårt att särskilja kulturella mansideal från ett bibliskt, men vi kan faktiskt se i Skriften hur Jesus *de facto* går emellan oss och våra fiender, och

hur han låter ondskan drabba sig själv för att vi ska få gå fria. Av det kan vi dra slutsatsen att en manlig självuppooffrande kärlek också innefattar att ta smällar i familjens ställe. Det är ju det som det ställföreträdande lidandet går ut på. Om Paulus menar allvar med att maken ska älska hustrun som Kristus älskade kyrkan, då innefattar den kärleken också att gå emellan vår hustru/familj och all världens hot, och skydda dem på egen bekostnad.

Det handlar också om **att offra min bekvämlighet** för att hon ska ha det bra. Hustrun är skapad som min "hjälpare" (1 Mos. 2:18), men det betyder inte att hon därmed är skapad som min betjänt. I människans relation till Gud är det uppenbart att det är människan som ska tjäna Gud och inte tvärtom, men det hebreiska ordet *hjälpare*, *ezer*, används även om Gud, t.ex. i Ps. 33:20: "Vår själ väntar på Herren, han är vår hjälp och vår sköld". I sin kärlek till oss vänder Gud på ordningen och blir vår hjälpare och Kristus har valt att avstå sin härlighet för att "tjäna och ge sitt liv till lösen för många" (Mark. 10:45). Så om jag ska återspegla Kristus i relation till min hustru behöver jag också göra det genom att, så att säga, bli min hjälpare. *hjälpares* hjälpare.

Det kan konkret innebära att jag efter en lång arbetsdag, eller predikantutbildning, får sätta mitt behov av vila åt sidan för att i stället hjälpa henne med någonting praktiskt där hemma. Det kan innebära att offra något av mina egna intressen för att hon ska få möjlighet att utveckla sina. Det kan handla om att jag avstår ekonomiskt för att satsa något på henne i stället för mig själv. Kristus offrade sig ju för församlingen för att föra fram den "inför sig i härlighet, utan fläck

*Låt Kristi
ord rikligt bo
hos er.*

eller skrynkla eller annat sådant” (v.27). Det har givetvis främst med heligheten att göra, som jag snart kommer till, men nog handlar det också om att låta henne stråla och jag själv stå i bakgrunden?

För det tredje handlar det om att inse att **hon är min kropp**. Det är lätt att tänka att vi är två individer som ska få ihop våra liv, men Bibeln är ju tydlig med att vi är en kropp sedan vi har förenats i äktenskap. Det innebär att allt jag gör mot henne gör jag mot mig själv, och här finns verkligen en paradox. För det kan kännas som att jag gör en uppoffring när jag åsidosätter mig själv för hennes skull men Jesus sa ju att vi vinner vårt liv när vi mister det för hans skull, och här är en twist på det temat: vi tror att vi går miste om något genom att prioritera bort oss själva, men i själva verket vinner vi något. Vi utgör Kristi kropp och vet att han sköter, vårdar, förlåter, renar, styrker oss, och att vi ska likna honom. Alltså ska även vi behandla vår hustru som Kristus behandlar Kristi kropp.

Återigen har de här karaktärsdragen någonting att säga också till den som (ännu) inte är gift. Det är ju ingenting magiskt som händer i och med äktenskapet, så att man ena sekunden är en tölpa som bara tänker på sig själv och inte behöver ta ansvar för andra, och i andra sekunden är man gift och inkarnerar plötsligt 'de manliga dygderna'. Det handlar om en karaktärsdisposition. Varje man är en potentiell make och far och bör därför förkroppsliga dessa dygder, men föremålet för vår omsorg kommer givetvis att se olika ut beroende på vårt civilstånd.

3. Helgelse

Det tredje jag vill ta upp är helgelsen. Paulus skriver att Kristus offrade sig för församling-

en ”för att helga den” ... (Helig och fläckfri skulle den [församlingen] vara” (v. 26, 27)), och då kan jag dra slutsatsen att min hustru ska bli helgad, växa närmare Kristus, av att vara gift med mig. Det fanns ett syfte med Jesu liv och död, och det var att rena och helga oss. Kanske man kan säga att det finns ett ändamål i vårt äktenskap i den bemärkelsen att hon ska bli mer kristuslik genom att vara gift med mig. Det är en rätt utmanande tanke. Blir hon mer helgad av att leva med mig? Vad skulle det kunna innebära att vårt äktenskap syftar till Kristus-likhet?

Det har definitivt med **andakten i hemmet** att göra. Paulus skriver i Kolosserbrevet:

”Låt Kristi frid regera i era hjärtan, den frid ni är kallade till i en och samma kropp. Och var tacksamma. Låt Kristi ord rikligt bo hos er med all sin vishet. Undervisa och förmana varandra med psalmer, hymner och andliga sånger och sjung till Gud med tacksamhet i era hjärtan. Och allt vad ni gör i ord eller handling, gör det i Herren Jesu namn och tacka Gud Fadern genom honom” (Kol. 3:15–17).

Det är väl ett underbart motto för ett kristet hem, och jag menar att det är mitt ansvar som man att se till att vårt hem närmar sig det här målet. Det är en rimlig tillämpning av Efesierbrevet 5. Det betyder givetvis inte att min fru ska vara passiv eller att hon inte får ta initiativ, men det betyder åtminstone att det är jag som ska säga: ”älskling, låt oss” om det inte händer av sig självt.

Men det är givetvis inte så lätt. På morgnarna läser vi Bo Giertz *Att leva med Kristus* och då får jag både bibelläsning och en förklaring, men jag och Maria har rätt olika tider så det är sällan vi har gemensam morgonbön.

På kvällen har vi alltid aftonbön tillsammans med dottern och sedan läser vi completoriet som kvällsbön, men det upprepar samma verser om och om igen och vid läggdags är jag sällan särskilt upplagd för koncentrerad bön. I vintras (2024) bestämde vi oss, inspirerade av ett par vänner, för att läsa ett kapitel ur Bibeln direkt efter kvällsmat och att ta tid att diskutera det vi har läst. Det varierar från vecka till vecka hur väl vi lyckas hålla vår föresats, men det har sina fördelar. Kvällsmat äter vi i stort sett alltid tillsammans och det går att anpassa längden på läsning och samtal efter vad som händer efter maten.

Det har också med **gudstjänstgemenskapen** att göra. Jag gissar att jag inte behöver uppmuntra er att ta er familj till gudstjänst och andra samlingar i er kristna gemenskap, men om det ska vara helgande att leva tillsammans med oss män så måste vi leda vår familj till nådemedlen och den kristna gemenskapen. Prioritera gudstjänsten och andra samlingar kring Guds ord. Det är klart att det är en viss uppoffring att åka på gemenskapshelger, bibelstudier, bönemöten, hemgrupp osv. men det är väl en ganska billig uppoffring jämfört med mycket annat. Särskilt sådant som infaller på vardagskvällar måste givetvis fungera för barnen, men det kanske går att planera och styra vardagen så att det faktiskt finns utrymme för att prioritera hemgrupp eller någon samling i kyrkan/missionshuset? Om inget annat kanske du kan ta hand om barnen så att hon kan åka iväg? Det är kanske egentligen viktigare att hon får åka iväg än att du får det med tanke på att du ändå får rätt mycket genom all predikoförberedelse.

I nära anknytning till detta ligger ju att **få med barnen** till gudstjänsten och andra ak-

tiviteter. Vi måste gå före och visa barnen vad som är viktigt i livet. Det finns så mycket som konkurrerar om vår uppmärksamhet och de flesta aktiviteter är inte alls anpassade efter att man ska kunna gå på gudstjänst på söndagar. Då kan man hamna i situationer där man måste välja mellan gudstjänst eller aktivitet, och jag tror det är rätt att prioritera gudstjänsten. Barnen får själva välja när de blir större, men så länge de är vårt ansvar är det vår uppgift att leda dem till Kristus. Gud kan givetvis göra vad han vill, men det är mitt ansvar att göra allt jag kan för att lära mina barn att vandra Guds vägar. Detta visste Israel, och det sammanfattades i det stora budet:

”Hör, Israel! Herren vår Gud, Herren är en. Och du ska älska Herren din Gud av hela ditt hjärta och av hela din själ och av hela din kraft. Dessa ord som jag i dag befäller dig ska du lägga på hjärtat. Du ska inskräpa dem hos dina barn och tala om dem när du sitter i ditt hus och när du går på vägen, när du lägger dig och när du stiger upp. Du ska binda dem som ett tecken på din hand, och de ska vara som en påminnelse på din panna. Och du ska skriva dem på dörrposterna i ditt hus och på dina portar” (5 Mos. 6:4–9).

Du kanske behöver ta initiativet.

På liknande sätt är det vår uppgift att låta hemmet genomsyras av Guds ord och det som pekar mot Guds rike. Våra barn behöver en förebild i dig och mig som visar vad det innebär att leva i Guds nåd. Det här ska vi givetvis göra tillsammans med våra husrur, men du kanske behöver ta initiativet och starta ett samtal om hur ni gör detta?

Det sista – men kanske den viktigaste tillämpningen – är att du behöver **ta initiativet till förlåtelse och försoning**. Vad

är helgelsen om inte att växa i bekännelse och förlåtelse? Det innebär att du måste träna dig i att se dina egna synder och be din familj om förlåtelse för det du gör fel. Inte självömkande och nedvärderande, utan enkelt och sakligt: jag gjorde fel, förlåt mig. Om vi ska återspegla Kristus gentemot våra hustrur så måste vi givetvis förkroppsliga hans djupaste identitet: ”Och du ska ge honom namnet Jesus, för han ska frälsa sitt folk från deras synder” (Matt. 1:21). Och Paulus beskriver ju Kristus som ”själv Frälsare för sin kropp” (v. 23). Gud har genom Jesus gått före för att skapa försoning och det ska även präglade oss och våra familjerelationer.

Tänk vilken kraft det kan ligga i att få se pappa be om förlåtelse för sina misstag, eller pappas villighet att förlåta och glömma andras fel och synder. Håll ingenting emot din fru och dina barn, vänta inte ut dem för att du är sur, var inte långsint eller snarstucken. Gud är inget av det. Gud är snar att förlåta, sen att straffa, och han kastar alla våra synder bakom sig. Vi ska gestalta honom i vår vardag, och du får ta ansvar för att hemmet genomsyras av Guds förlåtelse och barmhärtighet.

Allt detta – andakt, gudstjänstgemenskap och förlåtelse – har givetvis lika stor tillämpning på dig som *inte* är gift. Också du behöver tillägna dig dessa saker för de är rätta och goda. Så vill Gud att vi ska leva, och människor kommer att finna vila och värme i din närhet om du växer i dessa uppgifter.

AVSLUTNING

Ser ni då vilken underbar uppgift vi har fått som män – som dessutom är predikanter? Inte undra på att Paulus avslutar passagen med orden: ”Denna hemlighet är stor” (v. 32). Ja, det är verkligen en stor hemlighet att vi får lov att återspegla Kristus och kyrkan i våra äktenskap i synnerhet, och i allmänhet som män. Kristus är vår förebild och vår Frälsare. Vi ska leva av hans nåd, och så får vi konkret ge den kärleken vidare. Tänk så fantastiskt om vår fru kan säga om mig: ”Han visar mig Kristus i sitt sätt att älska och tjäna mig och vår familj.”

Daniel Ringdahl

Missionssekreterare ELM, Solna

1. Jes. 55:3, Klag. 3:22–23.